

Dnro 7812/93/21

5.10.2021

Eduskunta
Hallintovaliokunta

HaV@eduskunta.fi

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetun kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2022.

Kiitän mahdollisuudesta lausua asiassa.

Valtion talousarviossa oikeushallinnolle osoitettiin noin 8 miljoonan euron lisärahoitus kehyksen ylittäviin menoihin. Tietosuojavaltuutetun osuus kehyksen ylittävistä menoi-
sta on:

- 0,166 milj. euroa sisäministeriön lakihankkeisiin pohjautuvat lisämenot tietosuojavaltuutetulle (EU-järjestelmiä koskevat hankkeet)
- 0,13 milj. euroa tietoturvan ja tietosuojan parantaminen kriittisillä toimialoilla (tietoturvaloukkausten käsittely ja tietosuojaserifioinnit)

Tietosuojavaltuutetun toimisto on talousarvioesityksen valmisteluvaiheessa esittänyt tulosohjaajalle muitakin resurssitarpeita. Tietosuojavaltuutetun toimisto on esittänyt edelleen oikeusministeriön vuoden 2022 talousarvioehdotuksen täydentämisen valmistelua varten jo talousarvioesityksen valmistelun yhteydessä esiin tuomiaan lisäresurssitarpeita alla tarkemmin kuvatusti.

Kiinnitän tässä yhteydessä lisäksi huomiota seuraavaan. Tietosuojavaltuutetun toimiston osaamisen kysyntä (ja tehtävät) kasvavat eri lainvalmisteluhankkeista seuraavista muutoksista. Näitä lakeja ei tyypillisesti valmistella budjettilakeina, esimerkiksi biopankkilaki, jossa esitetään säädettäväksi tietosuojavaltuutetulle uusia tehtäviä, ei ole etenemässä budjettilakina. Näin ollen tietosuojavaltuutetun toimiston resurssitarpeet eivät tule systemaattisesta arvioiduksi lainvalmisteluvaiheessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon sektori

Asiakastietolaista tulevan uuden tehtävän hoitaminen (+1 htv)

Uudessa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä koskevassa laissa (784/2021; asiakastietolaki) säädetään tietosuojavaltuutetun toimistolle tulevasta uudesta tehtävästä. Lain 26 §:ssä säädetään asiakkaan ja potilaan

tiedonsaantioikeudesta heitä koskevien tietojen käsittelystä. Pykälän 4 momentin mukaan tiedonsaantioikeutta koskeva asia voidaan saattaa tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi tietosuojalain 21 § 1 momentin mukaisesti. Laki tulee voimaan 1.11.2021.

Tehtävä on tietosuojavaltuutetun toimistolle uusi. Käytönvalvontatietojen saamista koskevia asioita on saatettu tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille vuosittain useita kymmeniä. Tähän asti käytönvalvontatietojen saamista koskevia pyyntöjä ei ole käsitelty tietosuojavaltuutetun toimistossa, vaan vireille saattajille on vastattu kuvaamalla tietosuojavaltuutetun toimivalta asian osalta, sekä ohjattu heitä eteenpäin. Nyt tietosuojavaltuutetun toimiston on kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon osalta lähdettävä arvioimaan oikeuden toteutuminen sekä tarvittaessa määrättävä nämä tiedot annettavaksi asiakkaalle tai potilaalle.

Uusi tehtävä lisättiin asiakastietolakiin eduskuntakäsittelyn aikana, eikä tietosuojavaltuutetulle määritelty uutta tehtävää varten tuossa yhteydessä lisäresursseja. Ottaen huomioon, että tietosuojavaltuutetun toimiston resurssit ovat jo pitkään olleet hyvin tiukat suhteessa sen tehtäviin, on jokaista sille säädettyä uutta tehtävää varten varmistettava tehtävän hoitamisen riittävä resursointi. Perustuslakivaliokunta kiinnitti tähän nimenomaisesti huomiota asiakastietolakia koskevassa lausunnossaan (PeVL 4/2021 vp.):

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota asiakastietolakiehdotuksen 26 §:n sääntelyssä tietosuojavaltuutetulle osoitettaviin tehtäviin. Esityksen taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei ole uutta tehtävää huomioitu tietosuojavaltuutetun resurssien näkökulmasta lainkaan. Valiokunta on kiinnittänyt jo aiemmin valtioneuvoston huomiota perusoikeuskirjan 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun riippumattoman viranomaisen keskeiseen merkitykseen tietosuojaperus-oikeuden toteutumisen kannalta ja pitää edelleen tärkeänä, että valvontaviranomaiselle osoitetaan riittävät resurssit tehtävien asianmukaiseen hoitamiseen.

Vireillä olevien asioiden läpimenon nopeuttaminen (+1 htv)

Sosiaali- ja terveydenhuolto muodostavat suurimman toimialan tietosuojavaltuutetun toimistossa. Vireille tulevista asioista noin neljäsosa koskee tätä toimialaa (v. 2020: 24,6 %, v. 2021 per 15.9.: 25,9%).

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa koskevien vireille saatettujen asioiden määrä on moninkertaistunut verrattuna yleisen tietosuojasetuksen soveltamisen aloittamista edeltävään aikaan.

Samaan aikaan kuin vireille tulleiden asioiden määrä on moninkertaistunut, on toimialaa koskevien asioiden käsittelyyn käytettävissä oleva henkilötyövuosien määrä pysynyt pitkälti samana. Vuonna 2016 käytettävissä oleva henkilötyövuosien määrä oli noin kolme henkilötyövuotta. Tällä hetkellä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien tehtävien toteuttamiseen on käytettävissä yhteensä noin 3,5 henkilötyövuotta. On lisäksi huomattava, että tehtävät eivät rajoitu vain vireille saatettuihin asioihin.

Toimialaa koskevien vireille saatettujen asioiden läpimenoajat ovat pitkiä. Vireille tulevia asioita ei nykyisillä resursseilla saada käsiteltyä tavoitellussa vuoden määräajassa. Tällä hetkellä käsiteltävänä on vielä useita v. 2018 vireille saatettuja asioita, ja runsaasti vuosina 2019-2020 vireille saatettuja asioita. Tämä vaarantaa

kantelijoiden oikeusturvaa toimialalla, johon oletusarvoisesti liittyy korkea riski rekisteröidyn oikeuksille ja vapauksille. Toimialalla ei ole myöskään pystytty toteuttamaan valvontaviranomaisen tarkastuksia vähäisten resurssien vuoksi.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt huomiota tietosuojavaltuutetun toimiston resursointiin käsitellessään sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaa koskevien asioiden käsittelyä koskevia kanteluita. Ratkaisussa EOAK/1010/2021 on todettu seuraavasti:

Mikäli laissa asetetut vaatimukset ovat viranomaisen käytettävissä oleviin resursseihin ja toimintamahdollisuuksiin nähden ylimitoitettuja, tulee laillisuusvalvontatyössä käytännön toimijoiden syyllistämisen sijasta pyrkiä löytämään se vastuutaso, joka vastaa resursoinnista ja asianmukaisten toimintamahdollisuuksien turvaamisesta. Mikäli riittäviä resursseja ei ole, lain noudattaminen saattaa käytännössä olla mahdollonta. Tietosuojavaltuutetun toimiston osalta saattaa ainakin osaksi olla kysymys tällaisesta tilanteesta.

Jotta tietosuojavaltuutetun toimisto kykenee suoriutumaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimialaan liittyvistä tehtävistään ja siten varmistamaan osaltaan asiakkaiden ja potilaiden oikeusturvan toteutumista, on tämän toiminnan lisäresursointi välttämätöntä.

Ennakovalvonta ja sote-toimialan erilaiset kehityssuuntaukset (+ 1 htv)

Terveydenhuollon toimialalla käsitellään suuria määriä potilaiden terveydentilaa kuvaavia tietoja. Käsittelytoimintoihin liittyy tällöin oletusarvoisesti korkea riski rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille. Uskottava, tehokas ja vaikuttava valvontaviranomaisen toiminta edellyttää ennakoivan valvonnan painottamista. Nykyisellä resurssimäärällä ennakoivaa valvontaa ei ole mahdollista tehdä. Kuten todettu, esimerkiksi terveydenhuollon organisaatioihin kohdistuvaa tarkastustoimintaa ei ole toteutettu viime vuosina lainkaan.

Terveydenhuollon toimialalla on nähtävissä kehityssuuntauksia, jotka ovat jo vuosien ajan lisänneet ja joiden ennakoidaan edelleen lisäävän tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärää. Näiden vaikutusta tietosuojavaltuutetun resurssitarpeisiin ei ole arvioitu erikseen esimerkiksi lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä ilmeisesti siksi, että ne eivät liity yksittäisiin lainsäädännössä tapahtuneisiin muutoksiin. Kehityssuuntaukset ovat osittain jatkuneet ainakin 2010-luvun alkupuolelta alkaen, eikä niiden vaikutusta tietosuojavaltuutetun toimiston työmäärään ole järjestelmällisesti arvioitu.

Resurssitarpeita lisääviä kehityssuuntauksia ovat muun muassa:

- Digitalisoitumisen myötä sähköiset palvelut ovat tulleet osaksi terveydenhuoltoa. Palvelut ovat jatkuvasti kehittyviä ja muuttuvia, eivätkä toteuttamistavat ole vakiintuneita.
- Tekoälysovellusten käyttöönotto muun muassa päätöksenteon tuen välineinä. Samaan aikaan on huolehdittava rekisteröityjen oikeusturvan toteutumisesta.
- Tietoaaltat mahdollistavat massiivisten tietomäärien käsittelyn. Samaan aikaan on huolehdittava rekisteröidyn oikeusturvan toteutumisesta.

- Terveysala on kasvava ja monipuolistuva toimiala. Verkottuminen sekä asiakkuuksien monipuolistuminen nostaa esille uusia haasteita tietosuojan näkökulmasta. Esimerkiksi henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyydestä sekä käyttötarkoitussidonnaisuudesta huolehtiminen asettaa haasteita.
- Terveystieteiden tutkimus on keskittynyt suurempiin yksikköihin. Suuret tietomäärät osaltaan lisäävät käsittelyyn liittyviä riskejä.
- Terveystieteiden tutkimuksen toimialan on arvioitu olevan keskimääräistä houkuttelevampi kohde kyberhyökkäyksille.

Kehityssuunnaukset lisäävät tietosuojavaltuutetun toimiston resurssitarpeita, koska ne näkyvät toimistolle tulevaisuudessa tiedusteluissa, kanteluissa, ennakkokuulemispyynnöissä sekä tietoturvaloukkauksilmoituksissa.

Uskottava ja tehokas valvontatoiminta edellyttää ennakkovalvontaa ja kehityssuunnauksien ennakoimista. Tämä edellyttää valvontaviranomaiselta korkeatasoista asiantuntemusta. Nykyisillä resursseilla korkean asiantuntemuksen varmistaminen ja jatkuvasti kasvaviin viranomaistoiminnan odotuksiin vastaaminen on hyvin haastavaa.

Yllä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan lisäresurssitarve on + 3 htv:tä.